

STUDIUM TECHNICKÝCH OBORŮ ZE STRANY ŽEN

Bc. Vendula Ondroušková; avondrouskova@seznam.cz; (Fakulta informatiky a statistiky, Vysoká škola ekonomická v Praze)

Stále se ve společnosti setkáváme s nevyrovnaností zastoupení pohlaví na technických oborech, kde dominují zejména muži. V dnešní době počet studentek technických oborů pozvolna narůstá oproti letem minulým a předsudky, že technika je záležitost pouze mužů, se v podvědomí společnosti začínají postupně vytrácet. Studentek techniky je však stále menšina. Vysoké školy si tento nedostatek uvědomují a zakládají atraktivní, zajímavé a lukrativní technické obory, které by dívky mohly zaujmout. Z těchto důvodů byla vytvořena bakalářská práce Studium technických oborů ze strany žen, zaměřující se na tuto problematiku. Přínos práce tkví v odhalení reálných problémů studentek technických oborů, díky kterým můžeme budoucím adeptkám poskytnout lepší podmínky pro vstup do techniky a napomoci tak vyrovnanosti nejen na školách, ale také na samotném pracovním trhu. Práce si neklade za cíl vytvořit rozsáhlý obrázek o problematice, spíše se snaží poukázat na určité nedostatky, které by bylo potřeba odstranit a umožnit tak snadnější vstup žen do techniky. Podstatou práce je taktéž zajistit pochopení, jak studentky vnímají studium technických oborů a co je dle nich největší problém při volbě studia techniky.

<http://doi.org/10.52036/1335793X.2022.1-2.35-38>

POHLAVÍ A GENDER NENÍ TOTÉŽ

Teoretická část práce popisuje hlavní rozdíly mezi pojmy pohlaví a gender, kdy pohlaví pojednává o jakési biologické odlišnosti, zatímco gender je konstrukt vytvořený společností (Kalivodová a Maříková 1999, s. 14). Je proto nutné odlišit, kdy mluvíme o pohlaví a kdy o genderu. Důležité je si uvědomit, že genderová rovnost neznamena, že by ženy a muži měli být stejní, ale že by na základě svých odlišností neměli být znevýhodňováni a měli by mít stejné příležitosti.

Práce upozorňuje na fakt, že sociální faktory mohou být ovlivňovány biologickými a ty naopak mohou ovlivňovat faktory společenské (Renzetti a Curran 2005, s. 90–91). Největší zásluhou na formování lidského mínění mají zejména školy, a to i v případě tvorby stereotypů, které byly prostřednictvím práce vyzdvihnuty.

KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Pro tvorbu praktické části bakalářské práce byl zvolen kvalitativní výzkum na základě zakotvené teorie. Což posloužilo k hloubkovému studiu každého případu. Zaměřuje se tak nejen na povrch problému, ale dochází ke srovnávání s jinými případy, sledování po celou dobu procesu a vývoje a napomáhá objasnit, proč lidé v daném prostředí či situaci jednají určitým způsobem (Hendl 2005, s. 50 – 63).

Pro sběr dat byla zvolena nejrozšířenější metoda výzkumného šetření, polostrukturovaný rozhovor a pozorování. Naopak k výběru výzkumného vzorku byla využita metoda záměrného (účelového) výběru, kde daným kritériem byly ženy ve věku od 22 let do 26 let studujících na různých technických fakultách po celé České republice. Cílem bylo získat respondentky z různých technických fakult, a tím také zajistit nezkreslenost výsledků (Miovský 2006, s. 135).

Zajímavostí je, že ačkoliv byly respondentky vybírány účelově, kritériem nebyla střední škola. Pokud se podíváme na jejich složení, všechny účastnice rozhovoru absolvovaly gymnázia. Na základě této skutečnosti bylo provedeno zkoumání, jaký počet dívek dochází na gymnázia a jaký počet na odborné školy. Dle šetření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky bylo zjištěno, že v případě osmiletých gymnázií se hlásí 52,5 % dívek, v případě čtyřletých dokonce 62,2 % dívek (MŠMT 2013).

CO STUDENTKY VEDLO K VOLBĚ TECHNICKÉHO OBORU?

Při výzkumu se odpovědi studentek odlišovaly: zájem o technologie, technika v rodině, platové ohodnocení či prominutí přijímacích zkoušek. Zajímavostí také

Jméno	Fakulta	Střední škola
Respondentka 1	informatiky a statistiky (VŠE)	gymnázium
Respondentka 2	strojní inženýrství (VUT)	gymnázium
Respondentka 3	stavební inženýrství (VUT)	gymnázium
Respondentka 4	architektury (ČVUT)	gymnázium
Respondentka 5	potravinářské a biochemické technologie (VŠCHT)	gymnázium
Respondentka 6	informatiky a statistiky (VŠE)	gymnázium
Respondentka 7	strojní inženýrství (VUT)	gymnázium
Respondentka 8	ekonomická fakulta (ZCU)	gymnázium

Tabulka 1: Základní charakteristika respondentek pro rozhovory (vlastní zpracování)

je, že žádná z respondentek nehovořila o bariérách znemožňujících či ztěžujících jim zvolit si daný obor, ani si neuvědomovaly překážky, které by jim výběr znesnadňovaly. Z výpovědí respondentek bylo zjevné, že na technických oborech jsou spokojené a i kdyby si volily znovu, kterým směrem se jejich studentská dráha bude ubírat, vybraly by si techniku. Pozitivem je i to, že žádná z respondentek neuváděla, že by jí v jejím rozhodnutí někdo bránil, a i přes obavy se často setkávaly s podporou, zejména ze strany rodičů.

Jedním z důvodů, proč se studentky rozhodly pro techniku, byla větší jistota v následném uplatnění na trhu práce. Všechny respondentky se shodly, že uplatnění v technice neovlivňuje to, zda má člověk vystudovanou vysokou školu, ale to, jak je šikovný a schopný. „Nehrajeme si na tituly, ale na šikovnost“ uvedla jedna z respondentek. Daleko skeptičtější byly při otázce kvót ve firmách, které by kladly zaměstnavatelům podmínky přijetí stejného počtu žen a mužů na stejné pozice. Respondentky hovoří nejen o negativním dopadu pro ženy, ale také pro firmy z důvodů snížení kvalifikovanosti jejich zaměstnanců.

PROČ PODLE STUDENTEK TECHNICKÝCH OBORŮ NECHTĚJÍ ŽENY STUDOVAT TECHNICKÉ OBORY?

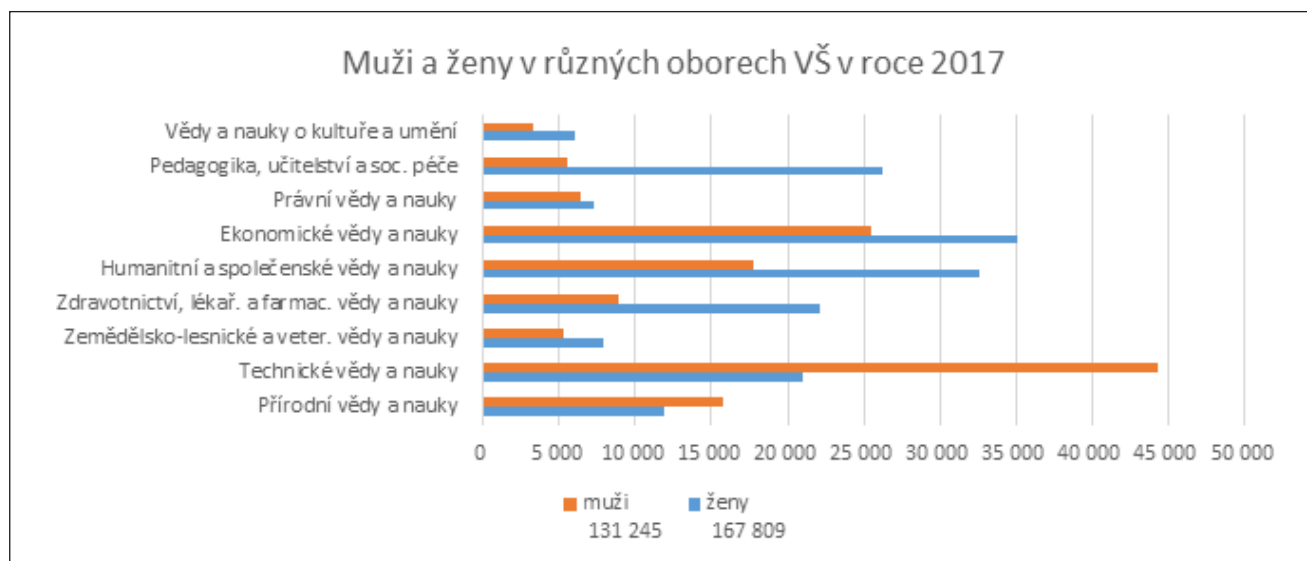
Všechny dotazované respondentky se shodují na jedné odpovědi a tou je stereotypizace vyskytující se ve společnosti, ačkoliv otázka na to nikdy nebyla v rozhovoru položena.

Studentky uvádí, že se často setkávají s názorem, že technické obory nejsou vhodné pro dívky a jsou mužskou doménou, ovšem při dotázání na zastoupení žen

v jejich oboru, dívky odpověděly, že je jich buď stejně jako mužů, či ženy dokonce převažují. Což je pozitivní zpráva, která by pro budoucí studentky mohla znamenat, že se nebudou cítit osamocené. „Teď když jdeš na technický obor, jsou tam z 90 % chlapi. Pro některé to může být traumatizující, nemusí se tam cítit úplně komfortně,“ odpověděla respondentka na dotaz, zda si myslí, že kdyby bylo více žen v technice a vědělo by se o tom, že by to motivovalo ty další. I dle dat Českého statistického úřadu ženy dominují na humanitních oborech kdežto muži na technických viz. Obrázek 1.

Dalším běžným stereotypem je vnímání ženy v roli matky. Tento problém nastal již v 90. letech minulého století, kdy se z důvodu nízké porodnosti snížil počet mateřských škol a jeslí. Ovšem i když porodnost rok od roku rostla, počet institucí zajišťujících výchovu či hlídání dětí stagnoval, velké množství matek proto muselo zůstat doma a o děti se starat. Rodičovská dovolená a budoucí péče o potencionální rodinu vzbuzuje diskriminaci u žen ve všech pracovních odvětvích (Sociologický ústav Akademie Věd ČR 2014). Ovšem ženy v technických oborech pociťují větší tlak než v jiných odvětvích. Rodičovská dovolená v České republice trvá v průměru 3 roky, což je pro rychle se rozvíjející technické obory příliš dlouhá doba. Z tohoto důvodu mají strach ze ztráty zaměstnání nejen ženy, ale i pro firmy je složité přijít na takovou dobu o zaměstnance. Proto je pro zaměstnavatele snazší přijmout kandidáta mužského pohlaví.

Velký důraz kladly respondentky také na neinformovanost nejen jejich při volbě studia, ale také společnosti.

Obrázek 1: Poměr mužů a žen na českých vysokých školách dle jednotlivých oborů (data ČSÚ – Zaostřeno na ženy a muže 2018)

Během výzkumu bylo zjištěno velké množství zajímavých informací, které na začátku práce nebyly předpokládány. Paradoxem je, že prvotně se práce nezaměřovala na problematiku informovanosti, avšak v závěru se ukázalo, že se jedná o stěžejní záležitost.

Dívky také často poukazyvaly na neinformovanost a špatné vnímání technických oborů ze strany společnosti. Technické obory, zejména ICT, jsou často vnímány zkresleně. ICT je poté spojováno s psaním programů či opravou počítačů. Obor však obsahuje analýzy a práci s daty, návrhy webových stránek, UX/UI, grafické práce, práce konzultantů při výběru softwaru, hardwaru či zabezpečení systémů. Ve velké míře se jedná o velmi kreativní činnosti nebo práci založenou na komunikaci se zákazníkem. A právě zde by mnoho žen mohlo najít své uplatnění. Respondentky také zmiňují, že neinformovanost o dalších možnostech v technice může způsobit, že ženy nemají o techniku zájem.

Důležitějším zjištěním z výpovědí respondentek však bylo, že žádná z dotazovaných nevěděla, co ji na daném oboru čeká a pro obor se rozhodly z důvodu prominutí přijímacího řízení, nebo protože jim byl sympatický název. Z odpovědí dotazovaných je taktéž patrné, že gymnázia, ze kterých respondentky vycházely, neposkytovala dostatečné informace o možnostech daných oborů. Veškeré informace si studentky dohledávaly samy či zjišťovaly na profilech vysokých škol.

VÝHODY VSTUPU ŽEN DO TECHNIKY

Nízké zastoupení žen v technických oborech se promítá i ve struktuře trhu práce. Nižší platy žen, neznamenají jen nižší příjem, ale i nižší podporu v nezaměstnanos-

ti a mateřství či ve starobním důchodě. To zapříčiňuje horší ekonomickou situaci pro ženy. Technické obory mají také zpravidla vyšší platy, než je průměrný plat v České republice. Uplatnění žen v technických oborech by poté zvýšilo jejich příjmy a snížilo ekonomické dopady na ně (Kolářová et al. 2014). Navíc technické a ICT obory hrají klíčovou roli v rozvoji ekonomického růstu. Neumožnění vstupu potenciálu žen může snížit celosvětově konkurenceschopnost země.

Další výhodou pro ženy je i nabízející se možnost práce z domova (tzv. Home Office), který je v poslední době téměř běžný a v některých situacích i nutný. Díky práci z domova mohou ženy lépe koordinovat a spojit jak rodinný, tak pracovní život (Grossmann et al. 2021).

Vstup žen by mohl přinést různorodost nových přístupů a nových zkušeností. Perspektiva žen by narušila homogenní skupinu mužů, a urychlila vývoj produktů a technologií. Ženy mají nejen jiné zkušenosti, ale disponují také odlišnými dovednostmi než muži. Nejčastěji jsou jim přisuzovány tzv. soft skills zahrnující komunikativnost, schopnost práce v týmu a empatie, které zejména v technických oborech chybí (Doležalová 2013).

NEVÝHODY VSTUPU ŽEN DO TECHNICKÝCH OBORŮ

Práce byla založena na objektivním vnímání situace, z těchto důvodů je nutné také zmínit nevýhody vstupu žen do techniky. Studium technických oborů s sebou nese řadu úskalí, zejména náročnost daného studia. Právě studenti technických oborů často své studium kvůli náročnosti opustí či si délku vzdělávání značně prodlouží. Kvalifikace na technické obory je tedy složi-

tější a delší než u jiných oborů. Bylo zjištěno, že studium na vysokých školách opouštějí nejčastěji studenti právě technických oborů (Národní pedagogický institut České republiky 2014).

Další nevýhodou je, že technické obory jsou spjaty s rychlostí a aktuálností, je potřeba se neustále zdokonalovat a rozvíjet, což pro ženy na rodičovské dovolené může být velmi složité. Pro matky se navrácení do profesních kolejí může zdát jako nereálné (Sociologický ústav Akademie věd ČR 2014).

Ženy v technice jsou v roli tokenů. Tedy menšiny, která se nedokáže stát součástí kolektivu, dokud bude v menšině. Díky jejich vzácnosti budou často středem pozornosti. Mohou se také setkávat s názory, že dané odvětví není vhodné pro jejich pohlaví a veškerá jejich práce bude pod drobnohledem a jakýkoliv neúspěch bude posuzován přísněji než u zástupce dominantní skupiny (Kanter 1977).

ZÁVĚR

Ačkoliv přesvědčení, že v dnešní společnosti se odprošujeme od předsudků a stereotypů, je značné, jednotlivé respondentky se v jejich odpovědích shodovaly o opaku. Přínos práce tkví v odhalení reálných problémů studentek technických oborů, díky tomu můžeme budoucím adeptkám poskytnout lepší podmínky pro vstup do techniky a napomoci tak vyrovnanosti nejen na školách, ale také na samotném pracovním trhu. Celá práce by měla sloužit jako první krok k řešení daného problému a napomoci nejen potencionálním studentkám, školám, firmám, ale i veřejnosti pochopit stanovisko žen a tím do budoucna zmírnit dopady stereotypizace a zajištění vyrovnanosti na trhu práce.

Zdroje

DOLEŽALOVÁ, Gabriela, 2013. Postoje zaměstnavatelů k zaměstnávání absolventů škol [online]. Zpráva ze šetření zaměstnavatelů v technických odvětvích. Dostupné z: [stojezamestnavatelukzamestnavaniabsolventu-](https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-84&NazevSeo=Po-</p></div><div data-bbox=)

GROSSMANN, Jakub, Václav KORBEL a Daniel MÜNICH, 2021. Práce z domova: možnost, nebo nutnost? Idea cerge ei [online] [vid. 2022-04-10]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_3_2021_Prace_z_domova.pdf

HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

KALIVODOVÁ, Eva a Hana MAŘÍKOVÁ, ed. Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha]. Praha: Open Society Fund, 1999.

KANTER, R. M., 1977. Some Effects of Proportions on Group Life: Skewed Sex Ratios and Responses to Token Women. *American Journal of Sociology*, 82(5), 965–990. Dostupné z: https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-1-4684-4754-5_5.pdf

KOLÁŘOVÁ, Jitka, Anna BABÁNOVÁ, Jitka HAUSENBLASOVÁ, Tereza KROBOVÁ a Irena SMETÁČKOVÁ, 2014. Volba povolání bez předpokladů: metodika projektového dne pro základní školy. V Praze: Gender Studies. ISBN 978-80-86520-48-3.

MIOVSKÝ, Michal, 2006. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4. s

MŠMT, 2013. Stav genderové rovnosti a návrh střednědobého strategického plánu v oblasti genderové rovnosti v resortu MŠMT [online]. 2013. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/31791_1_1/

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY, 2014. Vysokoškolské studium opouštějí nejčastěji studenti technických oborů [online]. tisková zpráva. [vid. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/projekty/karierove-poradenstvi/tz>

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN, 2005. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0525-2.

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČR, 2014. Ženy nejsou vědě dostatečně oddány kvůli péči o děti | Ženy a věda. ženy a věda [online] [vid. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20130821121216/http://www.zenyaveda.cz/gender-veda/1836-genderove-stereotypy-ve-vede/3637-genderove-stereotypy-ve-vede/zeny-nejsou-vede-dostatecne-oddany-kvuli-peci-o-deti>